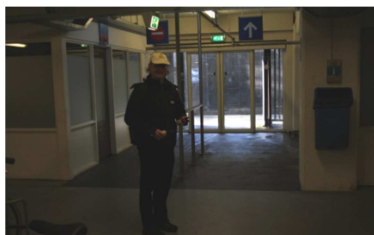

Enschede, zondag 26 juli 2020

We waren na de grenspaaltjes al een tijdje van plan om ook een keer de Wigboldroute te gaan lopen. Eerst op de fiets naar het centrum. Enschede vindt van zichzelf dat het een fietsvriendelijke stad is en dus zou ik de gelegenheid krijgen om te ervaren hoe fietsvriendelijk onze stad in werkelijkheid geworden is. En in het centrum zouden we de fiets ergens stallen om vervolgens al wandelend de wigboldroute langs de zes wigboldpalen af te leggen. Tegelijkertijd zou Frans er – in combinatie met een bestaande route - het een en ander aan bezienswaardigheden omheen bedenken.

“Hoe lang gaat die wandeling ongeveer duren, Frans? En moet ik mijn regenpak meenemen?” Ik had naar de lucht gekeken en vond dat die er niet echt zomers uitzag en ik had naar het weerbericht geluisterd en vond dat die al net zo min goede vooruitzichten bood.

“Ach, voor twaalf uur zijn we weer terug”. Ook mijn voorstel om een lunchpakket samen te stellen voor onderweg vond hij niet nodig. Het was bijna half tien toen we hier op de fiets vertrokken en twintig minuten later hadden we de fietsen in de ondergrondse fietsenstalling aan de Brammelerdwarsstraat geplaatst.

1. In de fietsenstalling

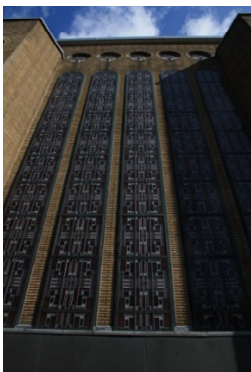

2. Onze fietsen in de fietsenstalling

Mijn regenkleding liet ik in de fietstas zitten. Per slot van rekening heb ik altijd een paraplu bij me.

En mijn fototoestel.

Mijn eerste foto's zijn die van het glas-in-lood-raam van het voormalige V&D-gebouw aan de Brammelerdwarsstraat. (zie onder)

3. Voormalig V&D-gebouw

Ze zijn heel herkenbaar, die gebouwen, en ze zullen door mij ook altijd V&D-gebouw genoemd worden. Welke instantie er ook in huist.

Daarna lopen we naar het gebouw aan het begin van de straat. Het gebouw waar nu de makelaar Snelder-Zijlstra in zit maar waar vroeger de Twentsche Bank zat. 'B.W. Blijdenstein Jr. bankier' staat er op de voorgevel. Hoe vaak ik niet gewoon langs dit gebouw gelopen ben zonder er op te letten.

4. Twentsche Bank H.W. Blijdenstein Jr.

5. Twentsche Bank H.W. Blijdenstein Jr

Vanuit de middelste ruimte op de bovenverdieping van het gebouw staat een reiger voor het raam.

Voordat ik het zelf door heb sta ik van elk gebouw foto's te maken. Frans – die zijn planning al in het water had zien vallen omdat hij vergeten was rekening te houden met de Conny-factor – zag in dat ons wandelingetje wel wat langer zou gaan duren. Ik hou er nou eenmaal van om alles goed te bekijken en daarna ook nog eens uitgebreid te fotograferen.

Het volgende interessante gebouw is het voormalig bankgebouw van de Incassobank Amsterdam aan de Piet Heinstraat 4-8 met de stadswapens van Amsterdam en Enschede aan de gevel.

6. Het wapen van Enschede

7. Het wapen van Amsterdam

8. Gevel van de Incassobank Amsterdam

Ook het station dat een monument schijnt te zijn – ontworpen door architect H.G.J. Schelling - moet op de foto. Sinds de corona is uitgebroken ben ik niet meer met de trein weg geweest en ik weet niet of er meer mensen zijn die dezelfde overweging maken als ik alvorens te besluiten niet met het OV te reizen, maar het stationsplein met zijn bushaltes is bijna helemaal leeg als ik er een foto maak. Of misschien is op dat moment het weer niet mooi genoeg?

9. Voorzijde station Enschede

10. Stationsplein met bushaltes

We lopen langs de 'nieuwe' fietsenstalling bij het station. Langs het bordje 'Op grond van artikel 5:12 ...' en ik denk aan mijn oude fiets. Het wrak dat twee jaar geleden vanzelf uit elkaar begon te vallen dat ik daar vijf jaar eerder ook eens stalde. Toen kon je nog gewoon zonder nadenken, maar met kaartje en zonder mondkapjes in de trein stappen.

11. Bij de fietsenstalling van station Enschede

Geheel nieuw in het straatbeeld zijn de groene scootertjes van GO Sharing. Vanaf een week eerder zag ik ze opeens overal in Enschede willekeurig in de straten staan. Ik heb er nog geen een zien rijden.

12. GO Sharing

Bij het kruispunt Stationsplein-Parkweg met de De Ruyterlaan, waar het Saxion-gebouw aan staat, slaan we linksaf.

13. Saxiongebouw vanaf het Stationsplein

14. Licht aan het einde van de tunnel

Zo lopen we via een tunnel onder het spoor door richting de Hengelosestraat.

Daar staat op het kruispunt van de Hengelosestraat met de De Ruyterlaan het gebouw waar het voormalige gemeentebestuur van Lonneker gevestigd was.

15. Voormalig gemeentehuis Lonneker

16. Gemeentewapen Lonneker

17. Voormalig gemeentehuis Lonneker

Tot 1934 waren Enschede en Lonneker twee verschillende zelfstandige gemeenten. De wigboldpalen geven de grenzen aan tussen het grondgebied van Enschede en Lonneker. Toen ze nog in functie waren lagen ze buiten de stad. Ik heb het nu over de Franse tijd, 1795 – 1814.

We lopen de Hengelosestraat verder in en ik verbaas me erover dat er in het centrum van Enschede nog steeds braakliggende gebieden zijn.

18. De Raiffeisenstraat met de Melkhal op de achtergrond

Ik zie een fabriekscomplex dat de Melkhal blijkt te heten en waar grootse plannen gemaakt worden om het bewoonbaar te maken. Er zijn nog kavels over dus bij interesse <https://www.melkhal-enschede.nl/de-melkhal/historie/>

Aan de andere kant van de Hengelosestraat (nr. 75) staat een prachtig gebouw waar de Belastingdienst in gevestigd is. Het kwam gereed in 1941 en is ontworpen door Gustav Cornelis Bremer. De stijl waarin het is gebouwd valt onder het zakelijk expressionisme. Vooral de cilindervormige constructie in het midden is opvallend.

19. Het gebouw van de Belastingdienst

20. Hengelosestraat 67-69-71

Naast het Belastingkantoor op de Hengelosestraat 67-69-71 ligt een gebouw waar tot 1970 de Sociale Dienst gevestigd was en tot 1972 het Pedagogisch Centrum. Het kantoorpand is gereed gekomen in 1948 en is nu ook een gemeentelijk monument.

We rennen weer naar de andere kant van de straat omdat daar een kasteeltje ligt dat de belangstelling trekt. Het is de villa voor Ludwig H. van Heek. Ontworpen door architect Karel Muller, gebouwd in 1902 in neo-classicistische stijl volgens het bordje dat aangebracht is op het hek dat de villa omheint. (zie af. 21 hieronder) In 1921 werd het een dependance voor het gemeentehuis van Lonneker.

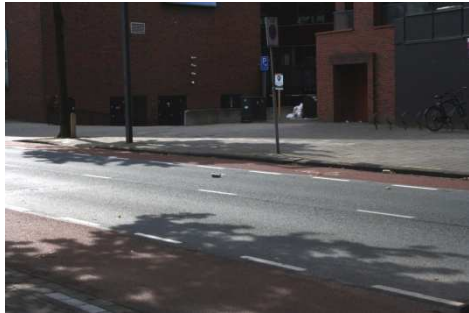

21. Villa voor Van Heek

22. Villa voor Van Heek

Waar ik me over verwonder zijn de rood-witte verkeerssluizen die ik in de Hengelosestraat en de Molenstraat zie. Op die manier blijft er als de sluis op zijn smalst is maar ruimte over voor één auto om door te rijden. Alsof het elk moment zeer druk kan worden in de stad met auto's die allemaal door het stadscentrum zouden gaan rondscheuren. Maar het is heel rustig als wij er lopen ... zo rustig dat ik midden op de weg foto's kan maken. Van een midden op de weg neergegoot blikje dat zijn weg rammelend voortzet ...

23. Verkeerssluis Hengelosestraat

24. Rust in de Hengelosestraat

En even weer een foto van mijn privé-gids en de samensteller van onze wandelroute ...

Hier rechts afbeelding 25.: Frans als mijn gids

"We naderen

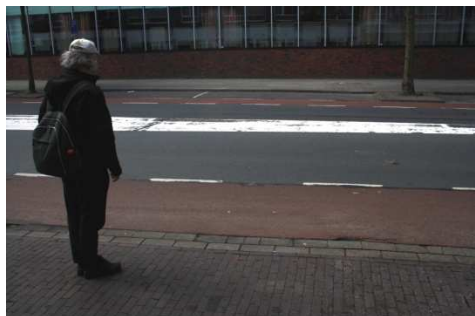
26. Wigboldpaal 1

... de eerste wigboldpaal"
Locatie:
Hengelosestraat

27. Dichterbij wigboldpaal 1

Mijn gids wijst mij op een metalen plaatje in het wegdek van de Hengelosestraat. Dit is de oorspronkelijke plek van de wigboldpaal en dat is dus niet de plaats waar de paal tegenwoordig staat. Een detailfoto laat zien hoe die grens tussen Enschede en Lonneker oorspronkelijk liep. In werkelijkheid ligt het noorden waar Lonneker ligt, en het Zuiden is Enschede. (En niet zoals het staat aangegeven op afb. 29.)

28. Het metalen plaatje in het wegdek

29. L = Lonneker, E = Enschede

30. Wigboldpaal 1 – Volgens deze paal staat hij ten noordwesten van het stadscentrum van Enschede met Grote Kerk in het midden

Een volgend punt van verbazing is de snelheid waarmee nieuwe gebouwen in de stad opgetrokken worden. Het InterCity hotel. Geopend 15 januari 2015. Er zijn volgens de website van InterCity Hotel 'expositieruimtes voor werken van jonge kunstenaars' en ze vinden zichzelf de moeite waard als een plek voor een nachtje uit.

31. InterCity hotel

32. Wij lopen de Deurningerstraat in

Ten oosten van de Deurningerstraat ligt het boerenkerkhof. Bij de ingang staat een paal waarin de gemeente vier waarschuwborden aan heeft gemonteerd die er allemaal op neer komen dat groepen mensen die van plan zijn zichzelf een stuk in hun kraag te drinken, eens lekker willen blowen of een heroïne/cocaïnespuit willen hanteren niet welkom zijn. Bovendien mag je er geen nachtwake houden, of op spokenjacht 's nachts en je moet binnen de paden blijven.

33. Het Boerenkerkhof

Dat laatste lees ik pas als ik dit hier neerzet en ik realiseer me dat ik – onbewust? - mijn best heb gedaan om zomin mogelijk op de paden te blijven.

Heel mooi, zo'n kerkhof midden in een stad. Het is vanaf 1829 tot 1952 in gebruik geweest. Ik vind het een beetje triest dat de graven niet allemaal intact zijn, maar wel mooi dat het toch nog opengesteld is voor het publiek.

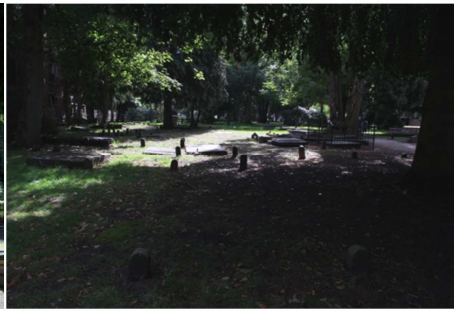
Afb. 34. (boven), 35. (onder) en 36. (rechts): De ingang van het Boerenkerkhof

Afbeeldingen 37 t/m 53: Het Boerenkerkhof

37.

38.

39.

40.

Er zijn een behoorlijk aantal graven zonder grafsteen. Wel hebben alle graven een stenen nummerpaaltje.

Een grafsymbool met een slang die zichzelf in zijn staart bijt en twee omlaag wijzende fakkels daaroverheen vind ik heel opvallend. De term ouroboros (staart-eter) zegt me niets maar die komt uit het Oud-Grieks en staat symbool voor de cyclische aard van de natuur. De twee omlaagwijzende fakkels staan symbool voor het uitgedoofde leven.

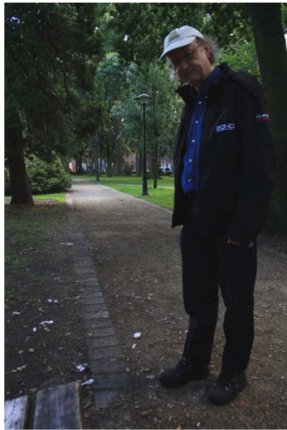
41. Een grafsymbool

Er zijn ook graven die omringd worden door een hekwerk en waar mensen waarschijnlijk oorspronkelijk wat grafplanten op hadden gezet die inmiddels uitgegroeid zijn tot bomen die dwars door het hekwerk heen groeien. (afb. 42 en 43). Ik noem het een overwinning van de natuur op de mens.

Afb. 42.(l) en 43.(r): De achter- en voorkant van een graf

We strijken even neer op een bankje op de begraafplaats. Mijn gids constateert na wat onderzoek dat we niet de eersten op dat bankje zijn en dat onze blowende medemens nogal wat rommel kan achterlaten.

Afb. 44. en 45. Even pauze ...

Staat er nou een gevelteken op de hoofdsteen van dat graf? De grafsteen zelf is er niet meer.

46. Is dat nou een gevelteken?

47. Verrek, ja!

Op het kerkhof staat ook de Zielendraagster van Helga Kock am Brink. Het beeldt de overgang van leven naar dood uit.

48. Een standbeeld

49. De maakster van het standbeeld

<https://standbeelden.vanderkrogt.net/object.php?record=OV06bt>

Zeer aandoenlijk vind ik het graf van Thomas Tattersall. Er staat een stukje in de Tubantia over dit graf en deze Engelse jongen die in Enschede overleed en op het Boerenkerkhof werd begraven.

<https://www.tubantia.nl/enschede/monument-voor-tommy-tattersall-die-het-voetbal-naar-nederland-bracht-en-er-zijn-leven-aan-verloor~a82711e3/>

50. Voorkant

51. Achterkant

Op 6 juli 2020, 20 dagen voor ons bezoek aan het Boerenkerkhof, werd het gerestaureerde grafmonument onthuld.

De Stichting Historische Sociëteit Enschede Lonneker heeft het Boerenkerkhofboekje uitgebracht.

<https://www.shsel.nl/wp-content/uploads/2019/12/Boerenkerkhofboekje-1-1.pdf>

Op het Boerenkerkhof staat ook een monument ter nagedachtenis aan de vuurwerkramp op 13 mei 2000. Het is het bloemenmonument dat eerder aan de Deurningerstraat geplaatst werd door ondernemers uit die straat omdat daar na de vuurwerkramp massaal bloemen werden gelegd.

52. Het bloemenmonument

53. Een vuilnisbak

Het monument ligt nu op het Boerenkerkhof naast een uitgang op het oosten. Daar staat ook een vuilnisbak met een in de huidige tijd zeer toepasselijke tekst erop waar we hopelijk over niet al te lange tijd om zullen lachen.

We lopen naar buiten via de oost-uit(in?)gang en komen uit op de H.B. Blijdensteinlaan.

Dezelfde Blijdenstein die we al eerder tegengekomen zijn in het centrum, de oprichter van de Twentsche Bank. Hij blijkt ook op het nabijgelegen Boerenkerkhof te zijn begraven.

54. In de H.B. Blijdensteinlaan met op de achtergrond de Alphatoren

Ten zuiden van het Boerenkerkhof loopt de Niermangang in oost-west-richting. Die slaan we in en lopen met de weg mee linksaf in zuidelijke richting naar de Molenstraat waar het InterCity Hotel staat.

55. Niermangang

56. Sexshop Amsterdam in de Molenstraat ... Mijn gids constateert peinzend dat ze nog niet open zijn.

Het is rustig genoeg om midden op straat een foto te maken van de Molenstraat in oostelijke richting. In de verte de toren van de Sint-Jozefkerk aan de Oldenzaalsestraat die tot mijn verbazing – ik blijf me verbazen - pas in 1893/4 gebouwd werd en ontworpen is door de architect Joseph Cuypers. Ik dacht dat die kerk veel ouder was.

57. De Molenstraat richting oosten

58. Het Kantongerecht

59. Het Leger des Heils

Links het Gerechtsgebouw (afb. 58) en even verderop in de straat een vestiging van het Leger des Heils. (afb. 59)

60. Machinefabriek Sanders

We laten de Willem Brakmanstraat links liggen (letterlijk) en vervolgen onze weg door de Molenstraat langs de voormalige machinefabriek Sanders. Op het dak staat nog steeds de onderste helft van reclameletters die waarschijnlijk aangaven wat er op die plek gevestigd was. Ik gok dat er op het gedeelte van mijn foto ‘..machinefabriek Molenstraat’ staat.

Via een doorkijkje in de Nieuwe Schoolweg kan ik nog een stukje van de Sint-Jozefkerk zien met zijn glas-inlood-ramen. De kerk is vanuit de verte beter te zien dan als je er zo dichtbij staat omdat hij verstopt staat achter het City Flat aan de Oldenzaalsestraat. Voor dit flat staat het monument ter nagedachtenis aan de voormalige Joodse begraafplaats. Dit was de eerste Joodse Begraafplaats van Enschede. (afb. 62 en 63)

61. Zicht op de Sint-Jozefkerk

62.

63.

Dan komt het tweede wigboldpaaltje in zicht.

Locatie: kruispunt Oldenzaalsestraat – Oosterstraat – Molenstraat

De plaats van het paaltje is niet de oorspronkelijke plaats. De oorspronkelijke plaats wordt aangegeven door het metalen plaatje op afb. 65.

64. Wigboldpaal 2

65. Het metalen plaatje in het wegdek

66. Wigboldpaal 2 - Ten noordoosten van het stadscentrum van Enschede

67.

Ik kijk nog even achter mij waar Frans loopt met achter zich de toren van de Sint-Jozefkerk. Daarna stap ik de spoorbaan over van het lijntje van en naar Gronau in Duitsland en maak een foto richting ons Station Enschede.

68. In de verte station Enschede

69. In de Oldenzaalsestraat

We staan nu in de Oldenzaalsestraat. Mijn oog valt meteen op een rij grote eengezinswoningen schuin aan de overkant aan de Hoge Bothofstraat. Sommige van die huizen hebben van de buitenkant een leuk kleurtje. Dit in combinatie met de borders 'wilde' bloemen en planten op de voorgrond maakt het een vrolijk kleurig geheel.

Iets terug in de richting het spoor zie ik een gebouw waar 'Polaroid' op staat en ik herinner me dat de Polaroid-fabriek in 2008 de productie stopte, maar dat oud-werknemers in 2017 Polaroid Originals opstartten.

70. de Polaroidfabriek

71. De Heurne

We lopen een stukje het centrum in via de Heurne.

Ik vond het winkelcentrum van Enschede altijd heel leuk omdat de winkelstraat rond liep en het aanbod aan winkels heel veelzijdig was. Tegenwoordig is het aanbod aan winkels veel eenzijdiger en kom je voornamelijk outlet stores tegen.

We lopen langs Brasserie Willemientje waar ik Frans 5 jaar geleden leerde kennen en gaan verder langs de Gereformeerde Kerk. Beiden liggen in de Wilhelminastraat en we lopen het centrum weer uit. De kerk dateert uit 1894.

72. Links Brasserie Willemientje – het terras

73. Geref. kerk

74. Geref. Kerk vanaf de overkant

Op deze manier keren we weer terug naar de Oldenzaalsestraat. Aan de overkant loopt de Wilhelminastraat door en ik zie daar een beschilderd (elektriciteits?)huisje met een kroontje en een vergrote foto op de gevel van het pand ernaast.

75. In de Wilhelminastraat

76. Elektriciteitshuisje

Op Google Streetview zie ik de toestand zoals die was in juli 2018. Het huisje is nog onbeschilderd, heeft wel een kroon, en op de achterzijde staat: "Ik wil overal de mensen zelf hooren en dat vereischt lange expedities". Een uitspraak van Wilhelmina. Of dit er nog steeds op staat moet ik een volgende keer controleren.

77. Het Elderinkshuis

Omdat deze straat verder niet op onze Wigboldroute ligt keren we weer om en lopen weer richting de Oldenzaalsestraat. We lopen in zuidelijke richting naar De Klomp waar het oudste huis van Enschede, het Elderinkshuis, staat. Dit werd in 1783 gebouwd en begon zijn bestaan als een herberg genaamd De Lindeboom.

78. Aan de zijgevel van het Elderinkshuis

Naar mijn idee ziet het er erg statig uit met zijn gelijkvormige ramen boven en beneden. Tegenwoordig zit er een plastisch chirurg in.

Dan vind ik het gebouw waar de stomerij ernaast in zit vriendelijker aandoen.

79. De Stomerij

In De Klomp maak ik weer midden op straat een foto. Aan de ene kant van de straat staan de oude woningen, aan de andere kant staat nieuwbouw waarin onder andere de Aziatische winkel Peter Hu zit en restaurant Asian Taste.

80. De Klomp

81. De Klomp – oudbouw

Afb. 82.(l) en 83.(r): Nieuwbouw in De Klomp

84. Voormalig gebouw van de Apostolische Gemeenschap

Ik richt me op de kant waar de oude huizen staan. De Klomp gaat door als de Lipperkerkstraat en ik zie aan het begin van de Lipperkerkstraat een huis waarvan ik denk dat het oorspronkelijk een religieuze 'functie' had. Dat blijkt later te kloppen. De Apostolische Gemeenschap vertrok er in 1951. Daarna werd het achtereenvolgens een kunstatelier, woonhuis en een fotostudio. Waarschijnlijk is het nu weer een woonhuis.

Frans 'ontdekt' op sommige van de gevels in deze straat resten die duiden op een tram die door deze straat gelopen heeft. Ook dat blijkt te kloppen. Tussen 1908 en 1933 reed er een tram tussen Enschede en Glanerbrug.

85. Resten die duiden op een tram door de straat

Meer hierover: <https://cultureelerfgoedenschede.nl/wordpressnew/tramlijn-enschede-glanerbrug-1908-1933/>

Wij zijn niet van plan de Lipperkerkstraat te volgen maar wij gaan de Espoortstraat in. Voordat we die straat in lopen kijk ik op tegen een gebouw dat 15 verdiepingen hoog is en wat er uit ziet als een studentenflat.

86. Flat

We willen verder lopen ... maar daar is het derde wigboldpaaltje!

87.(boven) en 88.(rechts): Wigboldpaaltje 3

Het derde Wigboldpaaltje (In oostelijke richting ten opzichte van het centrum)

Locatie: De Klomp – Lipperkerkstraat – Espoortstraat

We lopen verder de Espoortstraat in maar ik heb het gevoel dat ik iets vergeten ben te fotograferen.

Ik heb op internet een vermelding gevonden dat de Espoortstraat vroeger Helweg heette. Dat is een bekende naam voor een zandpad dat hier in west-Enschede over de Usseler-es liep en vroeger doorliep aan de andere kant van de Haaksbergerstraat. De Helweg is van oudsher een handelsweg die liep tussen Enschede en Münster. Het precieze verloop van deze weg is helaas niet bekend en staat slechts op enkele schetsen aangegeven.

Zie ook: <http://www.marceltettero.nl/2012/Helweg/>

Boven:

“Een kaartje van het grensgebied tussen Enschede en Wüllen bij Ahaus en Alstätte in Duitsland. De rode lijn van de Helweg leidt van Enschede over de Usseler-es langs het Rutbeek, bij de Hegebeek of Hagmolenbeek over de grens naar Alstätte, Wüllen en dan verder naar Münster. De Helweg liep in Enschede via de Emmastraat bij het centrum, via de Poolmansweg en de Bruggertstraat naar de Usseler-es.”

Van: <http://www.marceltettero.nl/2012/Helweg/> (het kaartje hierboven komt ook van deze website)

Ik vind deze weg fascinerend en zou graag precies weten hoe hij oorspronkelijk liep.

In de Espoortstraat zit de voormalige stadsbegraafplaats.

Even fascinerend als de Helweg vind ik de Veenstraat. Ter verklaring staat er op datzelfde straatnamenbordje ‘weg naar het Aamsveen’. Deze straat loopt tegenwoordig dood bij Boulevard 1945.

89. De weg naar het Aamsveen

Een aantal weken geleden toen we de route met de grenspalen aan de Duitse grens fietsten begonnen we onze route bij het Aamsveen en werkten we ons een weg naar het noorden langs de Duitse grens. Het Aamsveen leek mijlenver van het centrum van Enschede af te liggen. Als ik nu google op een route tussen de Veenstraat in Enschede en het Aamsveen zie ik dat het om een afstand van 5,2 kilometer gaat.

We lopen door richting de begraafplaats in de Espoortstraat. De Espoort is omheind door een muur met een toegangspoort die bestaat uit twee stenen kolommen met een ijzeren toegangshek. Aan de poort zijn een aantal bordjes bevestigd. Ook deze begraafplaats werd – net als het Boerenkerkhof – in gebruik genomen in 1829. Maar hij werd weer gesloten in 1924.

90.

91.

92.

93.

94.

95.

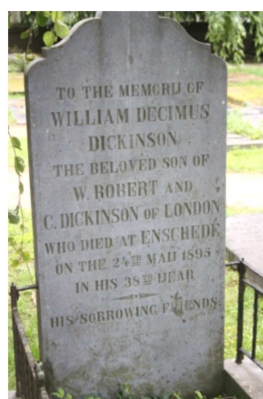
Bovenstaand wat foto-impressies van een begraafplaats: De Espoort

Tegelijk met het nieuwe hekwerk werd er ook een duivelsrooster geschonken door de THO in Enschede. Ze zien er uit als de wildroosters die in sommige natuurgebieden geplaatst worden op te voorkomen dat het wild wegloupt. Op de foto's zie ik die duivelsroosters niet maar ik heb er ook niet op gelet.

Weer valt ons het grafmonument van een kind op in de vorm van een afgebroken zuil. (afb. 96)

96. Graf van een kind

97. W.D. Dickinson

We vragen ons af wie William Decimus Dickinson is? (afb. 97)

In de OpenArchieven ontdek ik dat hij 'leeraar' van beroep was, 37 jaar oud, geboren te London, zoon van William Robert Dickinson en Catharina Read.

Ik vind de volgende website terug waarin een William Robert Dickinson wordt genoemd maar er zijn natuurlijk meer hondjes die Fikkie heten: <https://www.photohistory-sussex.co.uk/BtnDickinsonBros.htm>

We zien dat op de begraafplaats aan de Espoortstraat een aantal leden van de familie Van Heek begraven ligt en dat op hun graven de grafsymbolieken in de vorm van de ouroboros met twee gekruiste omlaag gerichte fakkels goed vertegenwoordigd zijn.

98.

99.

100.

Even kijken we nog bij iets waar een aantal namen bij staan en wat verse bloemen. Is hier een strooiveld dat nog steeds in gebruik is? Dat gaan we niet meer onderzoeken. We verlaten dit kerkhof.

Ik loop nog even terug naar het derde wigboldpaaltje omdat ik het gevoel heb dat ik iets gemist heb. Ik maak nog een foto van het nummer op het paaltje (iets wat ik bij paal 1 en 2 niet gedaan heb) zie en passant dat ik het metalen plaatje in het wegdek gemist heb het teken dat op die plek de oorspronkelijke wigboldpaal heeft gestaan en die het verloop van de grens tussen Lonneker en Enschede aangaf.

101. Wigboldpaal 3

102. Het metalen plaatje bij paal 3

We lopen weer door. De Veenstraat door als het weer omslaat en het begint te regenen. Gelukkig heb ik mijn paraplu bij mij. We staan een tijdje te schuilen onder mijn paraplu en een overhangende luifel aan een flat. Gelukkig duurt de regenbui niet lang. We gaan verder..

Aan het einde van de Veenstraat komt ...

103.

104.

105.

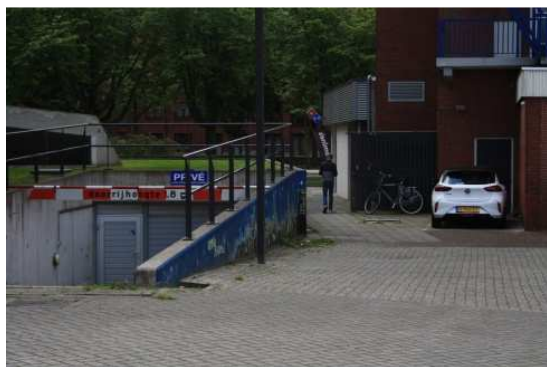
106.

107.

... het vierde wigboldpaaltje in zicht. (Afb. 103 t/m 107) Ongeveer ten zuidoosten van het centrum.
Locatie: Einde Beukinkstraat
Met de kei erbij die vroeger de echte wigboldgrens aangaf.

Via een gangetje dat de Kortelandstraat heet voortgaat naast Domino's komen we op Boulevard 1945 terecht. In het gangetje tegenover de Domino's zijn muurschilderingen aangebracht. Ik ben zeer nieuwsgierig van wie ze zijn.

108.

Ik neem nog wat foto's van een muurschildering met daarop de skyline van Enschede bij nacht (Afb. 109. en 110.)

109.

110.

We lopen nu weer in de Oldenzaalsestraat en kijken richting de Sint Jozefkerk.

111.

Via de Kalandergang lopen we naar de McD. waar we een chilli chicken burger nemen. Ik merk op dat ik nog nooit in de McD geweest ben waarmee ik bedoel dat ik nog nooit in de vestiging aan de Kalandersstraat ben geweest. Ik sta wat onwennig bij de machines waar je je bestelling moet intikken en vervolgens naar de plek waar de maaltijden worden samengesteld en afgerekend. Vervolgens wil ik naar de wc en begrijp nog net dat daarvoor 50 eurocent in een poortje gestopt moet worden. Daarna sta ik als een bezetene aan een poortje te rukken omdat ik die met geen mogelijkheid open krijg. Helaas loont ongeduld niet omdat ook poortjes tijd nodig hebben om 50 eurocent te verwerken. Pas als de verwerking compleet is gaat het open. Zenuwachtig loop ik naar de wc omdat ik al vrees dat ik de wc's van de McD niet meer uit zal komen omdat het poortje me er niet uit laat. Die zenuwen blijken onzin want het poortje gaat al open als het mij opmerkt en snel loop ik naar buiten richting de machines bij de uitgang waar ik op Frans blijf wachten. Dat duurt even want Frans staat bij de uitgang van de wc's bij de 'afhaalbalies' op mij te wachten. Als hij omkijkt zwaai ik enthousiast alsof ik hem een half jaar niet gezien heb. Ik zie verwonderde gezichten om mij heen in mijn richting kijken.

Als we onze maaltijd van McD op hebben gaat onze tocht voort. We lopen het Van Heekplein over terwijl we proberen de anderhalve meter-maatregel in acht te nemen. Zo komen we terecht in het Mooienhof tegenover het voormalige postkantoor waar ik een foto neem van de muur van het postkantoor waarop een figuur te paard blazend op een posthoorn staat afgebeeld. Om hem heen staan nog meer posthoornen. (= symbool voor de post: het arriveren van de postbode of in de 18^e en 19^e eeuw, het arriveren van de postkoets <https://indebuurt.nl/enschede/genieten-van/mysteries/mysterie-opgelost-wat-stellen-deze-figuurtjes-voor~48144/>)

112.

Het gebouw zelf stamt uit 1960 en is ontworpen door Frans Coenraad Johannes Dingemans die de functionalistische principes van het Nieuwe Bouwen volgde. <https://cultureelerfgoedenschede.nl/wordpressnew/postkantoor-boulevard-1945/>
Het gebouw staat leeg omdat het wordt verbouwd.

We lopen weer door naar het vijfde wigboldpaaltje (Afb. 113, 114, 115, 116, 117)
Locatie: Burgemeester Edo Bergmanslaan (ten zuiden van het centrum)
De locatie van het nieuwe paaltje is niet de oorspronkelijke plek. Daar staat nu een flat.

113.

114.

115.

116.

117.

Ik maak een foto in de richting van het hoogste gebouw van Enschede: de Alphatoren. Het is 29 verdiepingen hoog en is 101 meter hoog. Het is tevens het hoogste gebouw van Overijssel en een belangrijk oriëntatiepunt in de skyline van Enschede want het is van ver te zien. (Afb. 118.)

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Alphatoren>

118.

Verder richting het MST via de Beltstraat. Voor de deur staat nog steeds de tent waar je aan de tand gevoeld wordt over je gezondheid voordat je het MST binnen mag. Hiermee bedoel ik de controle op eventueel aanwezige ziekteverschijnselen die duiden op het coronavirus.

Voor het MST aan het Koningsplein staat het kunstwerk van de Vlaamse kunstenaar Arne Quinze, bestaande uit 20 stalen vormen. Het heet Whispers en werd er in maart 2016 geplaatst. Ik weet nog dat er een behoorlijk kostenplaatje aan hing. (Afb. 119. en 120.)

119.

120.

Langs het MST loopt het Koningsplein door. (Afb. 121.)

121. Het nieuwe ziekenhuis

Zo komen we bij de Haaksbergerstraat waar de hele straat open ligt. (Afb. 122. en 123.) Ik weet niet precies wat er gaat komen. In het verleden lag hier een rotonde waar fietsers voorrang hadden en ik me veilig voelde als ik er eens fietste. Ik begrijp dat deze situatie gaat veranderen en twijfel aan de toekomstige fietsvriendelijkheid van Enschede.

122.

123.

We lopen naar het zesde wigboldpaaltje (ten zuidwesten van het centrum)

Locatie: Ripperdastraat

Het staat voor een huis in de Ripperdestraat. (Afb. 124., 125., 126. En 127.) De ware positie van het paaltje bevindt zich in het gebouw dat er naast ligt.

124. Ik denk een elektriciteitskastje te zien

125.

126.

127.

Dit is de laatste wigboldpaal maar omdat we de ronde willen volmaken lopen we verder via de Ripperdastraat en de Ariënsplein waar de voormalige Hogere Textielstraat De Maere staat.

128. De Maere

Ik vind het portaal van deze school mooi. De groene deuren met hun glazen ramen zijn eenvoudig, erboven zit een timpaan met een klok.

https://www.herbestemming.nu/files/2017-04/Waardestelling%20Enschede%20De%20Maere_0.pdf

De spinnen daarboven (Afb. 130.) hebben natuurlijk te maken met de functie van het gebouw als plaats waar je kennis kan opdoen over het vervaardigen en verwerken van textiel.

129. Portaal van de Maere

130. Spinnen boven het portaal

Net als we de Maere staan te bewonderen begint het te regenen. Frans trekt zijn regencapetevoorschijn en ik mijn paraplu. Als het nog harder begint te regenen gaan we schuilen onder de overkapping van een gebouw waar vroeger het Natuurmuseum zat in de De Ruyterlaan/M.H. Tromplaan. Bij het maken van de foto daar heb ik meer een 'Thestral' (Terzieler) uit Harry Potter van J.K. Rowling in gedachten als het opgezette skelet van een paard. (Afb. 131.)

131.

Het blijft regenen en dus besluiten we terug te gaan naar de fietsenstalling. Ik maak nog een foto van een gebouw waar stadscampus van de ROC van Twente zit. Van de buitenkant bestaat het voornamelijk uit glas. (Afb. 132.)

132.

Snel gaan we naar de fietsenstalling. Daar trekken we ieders onze regenkleding aan en stappen op onze fietsen naar huis terug. We fietsen op de terugweg naar huis dezelfde route terug als we op de heenweg kwamen.

Monumenten in Enschede:

https://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_gemeentelijke_monumenten_in_Enschede

Over de Helweg:

<http://www.marceltettero.nl/2012/Helweg/>

<https://helmerhoeknieuws.nl/columns/paul-snellink/helmerhoek-waar-komt-die-naam-vandaan/2020/05/helweg/>

https://www.ruimtelijkeplannen.enschede.nl/NL.IMRO.0153.20070132-0002/t_NL.IMRO.0153.20070132-0002_3.3.html

<https://www.canonvannederland.nl/nl/overijssel/twente/haaksbergen/de-hellweg>

http://ijsselvallei.info/diversen/oude_wegen_2.html

<http://www.twentejournaal.nl/enschedeaansee/2012/11/08/restauratie-muur-stadsbegraafplaats-de-espoort/>

<http://www.altwege.de/roemer-und-kelten/hellwege.html>

<https://www.topotijdreis.nl/>

<https://www.canonvannederland.nl/nl/overijssel/twente/haaksbergen/de-hellweg>

Ivm samengaan Hessenweg uit Duitsland en een Hellweg:

<https://www.haaksbergennatuurlijk.nl/zien-doen-en-beleven/natuur/23921-Buurserbeek/>